
SHEKSPIR ASALARIDA OILA MASALASI

---

*Suvanova Chehroza Rustamovna,
O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti
"San'at sohasida prodyuserlik" ta'lim yo'nalishi
3-bosqich talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqola, ingliz adabiyoti klassigi Uilyam Shekspir asarlaridagi oila masalalariga oid tahlillarni o'z ichiga oladi. Shekspirning dramalarida oila va uning ichki munosabatlari ko'p hollarda asarlarning markaziy mavzularidan biri bo'lib, oila a'zolari o'rtasidagi aloqalar va ziddiyatlar jamiyatning kengroq ijtimoiy-psixologik muammolarini yoritishda muhim o'rin tutadi. Maqolada Shekspirning mashhur asarlarida "Gamlet", "Otello"da oila tuzilmalari, ota-onalar va farzandlar, er-xotin o'rtasidagi munosabatlar, va oilaviy loyihalarning adabiy va psixologik tomonlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, Shekspirning oila masalalariga yondashuvi uning asarlaridagi konfliktlarning rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatganligi tahlil qilinadi. Bu maqola, Shekspirning oila haqidagi fikrlarini va uning dramalarida bu mavzuning o'rnini va ahamiyatini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Oila, jamiyat, qadriyat, asar, adabiyot, sevgi, vafo, tragediya, qirol, qirolicha, qo'rg'on.

Abstract: This article contains an analysis of family issues in the works of William Shakespeare, a classic of English literature. In Shakespeare's dramas, the family and its internal relations are in many cases one of the central themes of the works, and the relations and conflicts between family members play an important role in illuminating the broader socio-psychological problems of society. The article examines the literary and psychological aspects of family structures, relations between parents and children, husband and wife, and family projects in Shakespeare's famous works Hamlet and Othello. It is also analyzed how Shakespeare's approach to family issues influenced the development of conflicts in his works. This article will help you better understand Shakespeare's thoughts on family and the place and importance of this theme in his plays.

Key words: Family, society, value, work, literature, love, loyalty, tragedy, king, queen, fortress.

Insoniyat o'zining taraqqiyotida shunday tushunchalar va qadriyatlarni shakllantiradiki, ular adabiy ahamiyatga ega bo'lib, sayqal topishda davom etaveradi. Oila ana shunday tushuncha bo'lib, adabiyot va san'atda, xususan dramaturgiyada badiiy ifodasini topib kelmoqda. U san'at asarlarida, oila a'zolari yoxud oilalar orasidagi munosabatda axloqiy, ijtimoiy-siyosiy to'qnashuvlarda namoyon bo'ladi. Oila jamiyatning boshlang'ich bo'lagi, asosi bo'lganligi uchun

ham qaysi davrda bo'lishidan qat'iy nazar haqdagi asar mavjud tuzum, mavjud tarixiy bosqichning butun xususiyatlarini o'zida namoyon qilgan taqdirda o'quvchi yoki tomoshabinda qiziqish uyg'ota oladi. Shu nuqtayi nazardan Shekspir dramaturgiyasida oila mavzusi katta e'tiborga loyiq.

Shekspir dramaturgiyani yangi va yuqori bosqichga ko'tardi, uning tematikasini boyitib, voqealarni tipik va real aks ettirish prinsipini takomillashtirdi.

Shekspir hayot lazzatlari, go'zal insoniy fazilatlar, oila, sevgi, vafo, do'stlik, ayolar huquqi masalalarida chuqur gumanistik g'oyalarni ilgari surgan ajoyib asarlar muallifidir.

Shekspir ijodidagi yirik asarlardan biri "Gamlet" tragediyasidir.

Belinskiy ta'biri bilan aytganda "Gamlet" dramatik shoirlar shohi boshidagi nurafshon toj o'rtasiga qadab qo'yilgan eng porloq gavhardir".

Shekspir dramaturgiyasi, nafaqat Shekspirning balki umumjahon dramaturgiyasining shoh asari hisoblanmish "Gamlet"da oila munosabatlari sadoqat, dunyoviy sevgi va muhabbat chuqur falsafiy va badiiy umumlashmalarda ifodalangan. "Gamlet"da muallifning ulkan gumanistik g'oyasini ochishga xizmat qilmaydigan, o'zaro bog'liq bo'lmagan biror satr, so'z topilmaydi. Turmushni atroflicha o'rganib, inson harakatlarining mohiyatini ochish, uning ko'p qirrali tomonlarini haqqoniy yoritish, inson intilishlarining tub sabablarini har taraflama aks ettirish Shekspir dramatic mahoratining asosini tashkil qiladi.

Tarixni yaxshi o'rgangan va Shekspirni dramaturgiyada daho deb tan olgan Pushkin "Судьба человеческая – судьба народная" shiorini dramaturglarga saboq qilib qoldirgan.

Shekspir "Gamlet"da butun bir davlatning mujassamlashgan manzarasini aks ettiradi. Ko'z o'ngimizda qirol, qirolicha, valiaxd shahzoda, ministrlar, elchilar, saroy ayonlari namoyon bo'ladilar. Butun mamlakat va aholi taqdiri hokimiyat tepasida turganlarning taqdiri bilan bog'liq tarzda talqin qilinadi.

Tragediya markazini qirol oilasi tashkil qiladi. Bu oila yoshida qirol ministri Poloniy oilasi. Poloniy o'g'li Laert va qizi Ofeliyani o'z tabiatiga monand tarbiya qiladi. O'g'li va qizi oliyjanoblikni, or-nomus tushunchalarini el ko'zida, sirtidan silliq saqlay olsalar bas. Or-nomus tushunchasi Poloniyda Gamletdagi tushunchalardan keskin farq qiladi. Tragediyada uch oila taqdiri bir biriga bog'liq holda ko'rsatiladi. Ayni vaqtda shaxsiy muonsabatlar katta siyosiy manfaatlar bilan uyg'unlashib ketadi. Ma'lum ma'noda tragediyadagi hokimiyat uchun kurash mavzusini Daniya taxti uchun bo'lgan kurash deyish mumkin.

Tragediyaning bosh qahramoni daniya qirolining o'g'li shahzoda Gamletdir. Otasining munofiqlar o'ldirilishidan ko'p o'tmay, onasining motam kuni "Oyoqqa kiygan boshmog'i" to'zimasdanoq otasi taxtini egallagan Klavdiyga tegib olishi Gamletni cheksiz azob girdobida tashlaydi. Uning ko'ziga butun dunyo tor, bema'ni va to'toq ko'rinadi. Klavdiydan farqli o'laroq Gamlet oila asoslarini himoyachisi sifatida namoyon bo'ladi. Ota o'limi va onaning erga tegishi oddiy bir oilaviy drama-

kechinma bo'lishi mumkin, ammo ota qotillik qurboni bo'lganligi va natijada nafaqat oila a'zolari, balki butun bir mamlakat inqirozga uchrashi mahorat egasi ekanligini ko'rsatadi.

Oila muqaddas qo'rg'on. Uning sha'nini himoya qilishga ahd qilgan Gamlet Uyg'onish davrining yirik mutafakkiri sifatida namoyon bo'lib, chirigan feodal olami e'tiqodlariga qattiq zarba beradi, "izdan chqib ketgan" va buzilgan asrini "izga tushirish"ni o'z zimmasiga yuklatilgan burch de biladi, oila sha'ni, adolat va muhabbatni ulug'laydi.

"Gamlaet" asrlar davomida adabiyot va san'at olamida badiiylik va ijodiy mahoratning barcha tomonlari uchun shu jumladan oila mavzusini aks ettirish jihatida ham namuna bo'lib kelmoqda.

"Gamlet"dagi voqealar va harakatlar orasidagi o'zaro aloqadorlik shu qadar sermazmun va serqirradi mana besh asrdan buyon jahon adabiyot va san'at olamining zukko mutaxassisleri asarga turli nuqtai nazarlar bilan yondashib, uning son sanoqsiz jihatlarini kashf etmoqdalar. Sahna asarida oila mavzusi va uning asar falsafasidagi o'rni haqida "Gamlet" misolida ayrim mulohazalarni bildirish niyati, shaxs ma'naviy kamolotiga, yoshlarning axloqiy va jismoniy kamolotiga bo'lgan katta e'tibor bilan bevosita bog'liq deb o'ylayman. Zotan o'tmishning buyuk badiiy durdonalari, ular ichida, ayniqsa "Gamlet" zamondoshlarimizning ma'naviy ongini yuksaltirish va go'zallik haqidagi tushunchalarini boitish salohiyatiga ega.

Shekspir davlat, boylik, ayshi-ishrat bilan dabdabali hayot kechirayotgan kishilar va oddiy xalq ommasining hayot tarzini ulug' gumanistik g'oyalarni ifodalaydi.

Shekspir yaratgan obrazlarda insonning tabiiy holati, orzu istaklari, ishq-muhabbati aks etadi. Ular oila sha'ni, vatan shou shavkati, haq ish, adolat, sevgi, vafo uchun kurashuvchi sifatida kishini o'ziga maftun eta oladigan obrazlardir. Go'zal iffatli Ofeliya Gamletni astoydil sevgani holda otasining buyrug'iga so'zsiz itoat qilib, irodasizlik qiladi. U Gamletning istak orzularini tushunib yetmaydi, oila urf-odatlarini ta'siridan qutilishga o'z qizlik qiladi.

"Gamlet" tragediyasi falsafiy dramadir. Asarda ko'tarilgan fikr – adolat uchun kurash va jinoyatchini jazosiz qoldirmaslik masalasi asosli va tabiiydir.

"Gamlet" – mulohaza, fikrlarga boy obraz bo'lishi bilan birga, unda bevosita aytib o'tilmagan mavzular haqida tomoshabinlarni mulohaza yuritishga, chuqur o'ylashga majbur qiladi. Asarda inson, oila, jamiyat, davlat masalalari bir – biriga uyg'unlashgan holda ko'tariladi va hal etiladi.

Gamletdagi markaziy oilaviy muammolar xiyonat, qasos, sadoqat va qayg'u mavzulari atrofida aylanadi. Gamletning onasi va amakisi bilan bo'lgan mojarosi chuqur oilaviy bo'linishni ta'kidlaydi, Polonius, Ofeliya va Laertesning o'limi esa qirol oilasi disfunktsiyasining halokatli ta'sirini ko'rsatadi. Oxir oqibat, o'yin oilaviy sadoqat qanday buzilishi mumkinligini va shaxsiy qasoslar qanday qilib keng tarqalgan fojiaga olib kelishini o'rganadi. Gamletning otasining o'ldirilishi uchun

qasos olish uchun olib borgan ichki kurashi uning onasi va amakisi bilan bo'lgan notinch munosabatlari bilan bog'liq bo'lib, bu oilaviy nizolarning garov zarari deyarli har bir qahramonning o'limiga olib keladi.

“Gamlet”dagi biz tilga olgan Oila masalasi ana shunday mavzudir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. V. Shekspir. Gamlet, Daniya shahzodasi. Ingliz tilidan tarjima. M. Lozinskiy. M.: Nashriyotchi: AST Astrel, 2011 yil.
2. <https://arxiv.uz/uz/documents/diplom-ishlar/ingliz-tili/shekspir-asarlarida-ayol-obrazining-talqin-etilishi>
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/shekspirning-hamlet-asari-haqida-3>
4. <https://kh-davron.uz/kutubxona/jahon/uilyam-shekspir-besh-mashhur-fojia-uzoq-joraqul-telbaga-yoqdur-qalam.html>
5. Anikst A.A. Gamlet. Shekspir to'plami / Ed. Aniksta A.A va Shtayn A. M.: Nauka, 1961 yil.
6. Арисланбаева, З. Е. "НАЦИОНАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА В ЭПОХУ ГЛОБАЛИЗАЦИИ." Экономика и социум 9 (124) (2024): 442-445.
7. Арисланбаева, З. Е. "НРАВСТВЕННЫЕ ОСНОВЫ НАШЕГО ПОВЕДЕНИЯ–КАК НАЦИОНАЛЬНАЯ ЦЕННОСТЬ УЗБЕКСКОГО НАРОДА." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 4.10 (2024): 337-340.
8. Арисланбаева, З., and Бибихан Адилбаева. "ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚ АНЪАНАВИЙ ДОСТОНЛАРИ ЭТНОМАДАНИЯТНИНГ БАДИИЙ НАМУНАСИ СИФАТИДА." ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ 16.4 (2023): 88-96.
9. Арисланбаева, З. Э. "ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ ФИЛОСОФИИ В УЗБЕКИСТАНЕ." Экономика и социум 11-2 (90) (2021): 887-890.
10. Arislanbaeva, A. B. "O 'Zbekistonda Balet San'ati Rivojlanishining Madaniy Jihatleri: An'analar Va Zamonaviy Innovatsiyalar." Miasto Przyszłości 53 (2024): 933-936.